

י"ב באב תש"פ
02 באוגוסט 2020
סימוכין: 2000-1060-2020-0010333

לכבוד
מנהלי התנדבות רשותיים בחינוך – חברה ערבית
רכזי מעורבות חברתית במוסדות החינוך – חברה ערבית

שלום רב,

הנדון: חוזר מס' 5 - התפתחות אישית ומעורבות חברתית
מבט אל שנת תשפ"א - בשיגרה ובחירום קורונה

הפעלת התכנית התפתחות אישית ומעורבות חברתית בחינוך העל יסודי בעת הזו הינה צורך השעה והחברה. מטרתה: טיפוח בוגר עצמאי, מעורב, בעל תודעה, רגישות חברתית וחוסן נפשי, אכפתי ואחראי, הרואה במעורבות חברתית ערך ודרך חיים.

היעדים שהתכנית מבקשת לקדם:

1. לעורר בתלמידים מוטיבציה למעורבות ולאחריות חברתית, קהילתית ואזרחית פעילה ולמיצוי אישי וצמיחה אישית בהקשר של עשייה חברתית.
2. לסייע לתלמידים ולקבוצה בהתפתחותם האישית ובבניית זהותם החברתית והתרבותית על מנת לקדם תחושת ערך עצמי ושייכות ומחויבות לקהילה, לחברה ולמדינה **ברוח מגילת העצמאות**.

כיצד?

א. שילוב של התנסות מעשית במעורבות חברתית עם למידה עיונית, ערכית ורגשית בכיתה ובקבוצה יחד עם שיח רפלקטיבי ועיבוד ההתנסות:

- **הממד העיוני כולל שלושה מרכיבים:**
 - 1) שיח ערכי – במסגרת כיתתית או שכבתית;
 - 2) ליווי ותמיכה – בקבוצות קטנות;
 - 3) הכשרה לתפקיד – במקום ההתנסות המעשית

הלמידה העיונית תשולב באורח החיים הבית-ספרי ובתחומי הדעת, בשעות חינוך, בשעות הפרטניות וביחידות למידה מרחוק וכד'.

- **הממד המעשי כולל שני סוגי התנסויות:**
 - התנסות אישית – התנסות במעורבות חברתית, על-פי בחירת התלמיד, בליווי הרכז ובשיח משותף
 - התנסות קבוצתית ("פרויקט") – התנסות **ביזמות חברתית** שבה התלמידים מגלים מעורבות, מזהים צרכים חברתיים בקהילה ובחברה ונותנים להם מענה.

- ב. שאיפה לחבר בין תחומי הדעת לבין המעורבות **החברתית** ליצירת רלוונטיות וערך בלמידה.
- ג. הלמידה וההתנסות יאפשרו טיפוח מיומנויות תוך-אישיות, בין-אישיות וחברתיות; ביטוי אישי ומימוש עצמי וגילוי מנהיגות ויזמות חברתית לפיכך **חשוב שלכל תלמיד יהיה תפקיד בבית הספר או בקהילה.**
- ד. **גיוס בני הנוער למשימות חברתיות לאומיות הקשורות בחברה הערבית** והפיכתם לשותפים בגיבוש דרכי פעולה ופתרונות למצבים חברתיים מורכבים **בחברה הערבית בפרט ובחברה הישראלית בכלל .**
- ה. **התכנית מכיתה ז – י"ב בכיתות ז – ט** הינה תכנית רשות ובי – י"ב תכנית חובה לכל תלמיד.

הערכות להפעלת התכנית בתשפ"א

מאחר והמציאות בעת הזו יכולה להשתנות בכל רגע נתון, קיימת חשיבות רבה לגלות ערנות וגמישות בצד נחישות חינוכית הנדרשת להשגת מטרות התכנית. כדי להגיע למיצוי אופטימלי של יעדי התכנית חשוב שהצוות החינוכי יראה בה ערך מהותי בחינוך דור העתיד לסולידריות וערבות הדדית של החברה **הערבית** בישראל ויעשה כל הנדרש למימושה **בהיקף ובתנאים שנקבעו** בתכנית (ראה חוזר מנכל אבני דרך ללמידה משמעותית וחוזר מנכל . [חוזר מנכ"ל 2018.0044](#)).

אפשרות זו תתקיים על ידי שמירה על עקרונות ההפעלה הבאים:

עקרונות הפעלה חשובים לקידום הנושא בתנאים המגבילים

1. **עקרון הבחירה החופשית** – על כל תלמיד חלה חובת ההשתתפות בלמידה העיונית ובעבודה המעשית. יחד עם זאת תחום העשייה נתון לבחירתו של התלמיד, ויש להקפיד על כך כדי ליצור את המוטיבציה והמחויבות של התלמיד. בעת הזו חשוב ביותר לערב את בני הנוער במציאת ערוצים אפשריים לפעילות בכל זמן נתון ובמגבלות הקיימות על פי הנחיות תו סגול של משרד הבריאות.
2. **מגוון הזדמנויות** – כדי לאפשר תחום בחירה, חשוב להציע מגוון רחב ביותר של הזדמנויות לפעולה. כמו כן חשוב לבקש מכל תלמיד לבחור 2 אפשרויות להתנסות – אפשרות להתנסות פיסית ואפשרות להתנסות וירטואלית. מוצע שמרחב האפשרויות הוירטואליות יאפשר לכל תלמיד לבחור יותר מפעילות אחת.

3. **עקרון הלמידה מתוך שירות** - כל תלמיד ילווה ע"י מבוגר משמעותי לפני בחירת המעשה, תוך כדי המעשה ובסיומו. המבוגר המשמעותי - רצוי שיהיה מחנך הכיתה, יחד עם זאת זה יכול להיות כל מורה או בוגר או כ"א סמי מקצועי.

האפשרות לליווי באמצעות הכלים הדיגיטליים כיום, פותחת הזדמנויות רחבות לשיח רפלקטיבי משמעותי.

4. **עקרון הגמישות** – לנוכח המגבלות תינתן לתלמידים האפשרות לבחור מעשים שונים בהתאם למציאות ולמגבלות בעת הנתונה. ממד ההתמדה יבוא לידי ביטוי בקיום המעשה השבועי ולא בהתמדה בתחום הבחירה.

5. **עקרון הבטיחות** – כל בחירה של מעשה ובהתאם לסוגו, תתאפשר רק אם התלמיד יהיה מוגן. המחנך / רכז המעורבות ומנהל התנדבות הרשותי בחינוך, יודאו שאכן התלמיד מוגן.

6. **עקרון הערבות ההדדית** – תינתן העדפה לביצוע התנסות פרטנית שמתבצעת עי קבוצת תלמידים. התלמידים יהוו זה לזה קבוצת תמיכה. האפשרות ליצור מיזמים של תלמידים כאלטרנטיבה להתנסות אישית הינה הזדמנות לחיבור בין תחומי הדעת למערבות החברתית. **לדוגמא:** בהבעה ולשון, תלמידים יעלו ינסחו פוסטים להסברת ההתנהגות הנכונה בזמן קורונה.

רענון הנחיות להמשך הפעלת התכנית בעת הזו ובשנת תשפ"א

1. **מאחר וכל תלמיד מחויב להתנסות מעשית של לפחות 2 שעות בשבוע** בהתאם להזדמנויות שייקבעו ע"י הרכז ובהתאם למגבלות. (ראה נספח אפשרויות להתנסות) עלינו לפעול על פי דרישות השעה בהתאם להוראות משרד הבריאות (עמידה בדרישות התו הסגול). באחריות כל ארגון קולט לפעול על פי תו סגול לעמוד בדרישות משרד הבריאות.

2. **נוהל הפעלה** – ניתן להפעיל את התלמידים בפעילויות שונות בתוך ומחוץ לבית הספר וזאת בתנאי שעומדים בדרישות משרד הבריאות. מקפידים על אישורי הורים לכל פעילות שהתלמיד מבקש להתנסות בה. ופועלים בהתאם לדרישות נוהל ההסדרה. (ראה בהמשך)

3. **תלמיד בבידוד או חולה** – יהיה פטור מביצוע שעות המעורבות בהתאם לזמן שהיה בבידוד וחולה. חישוב הזמן יעשה על פי הנוסחה של 2 שעות כפול מספר השבועות שבהם היה בבידוד או בחופשת מחלה. עפ"י נוהל הצגת אישורי מחלה.

4. **ליווי עיוני ורפלקטיבי** - יעשה ע"י המחנכים במסגרת שעת החברה והשיח השבועי המתקיים בין המחנך לתלמידים בזום או בכל אמצעי ודרך שבה מתקיים שיח זה באחריות רכז המעורבות להנחות וללוות את המחנכים ביישום.

בימים אלו עודכנו והופצו חומרי הוראה בתיק תכניות לימודים לכיתה י'.

הליווי הרפלקטיבי לתכנית – יעשה באמצעי הלמידה מרחוק עם מספר קטן של תלמידים במידה ולא מתקיימת למידה סדירה.

5. מקומות ההתנסות – בימים אלו רוענן נוהל ההסדרה להפעלת ארגונים קולטים במעורבות חברתית. חשוב להקפיד על הרשום בנוהל בהסדרת האפשרויות השונות. יחד עם זאת כנאמר קודם, חשוב שלכל תלמיד יהיו לפחות 2 אפשרויות אחת מהם וירטואלית. בזמן אישור הגופים הקולטים ברמה המחוזית /רשותית, יש לבקש מהגוף הקולט להיות מוכן למעבר להמשך הפעילות בממד הוירטואלי במידה והפעילות הסדירה לא מתאפשר. מצורף מאגר רעיונות להתנסות. **יחד עם זאת אנו ממליצים לשתף את התלמידים באיתור הזדמנויות על בסיס העלאת צרכים חברתיים ובעקר לאומיים בפני התלמידים ושיתופם באיתור דרכים אפשריות למתן מענה לצרכים אלו.**

6. הקמת קבוצת מנהיגות מעורבות צעירה (ממ"צ) – בתי ספר שעדיין לא הקימו קבוצה כזו, מומלץ לפעול להקמתה. מנהיגות זו יכולה לסייע מאוד בידי מחנכים ורכז המעורבות להנחיה והדרכה של התלמידים, לעזרה לתלמידים בביצוע ההתנסויות ובהתמודדות עם קשיים. במסגרת השירותים שהמשרד מעמיד לטובת קבוצה כזו יתקיימו מפגשי הדרכה וירטואליים לחיזוק הכלים והמיומנויות של הקבוצה לתמיכה בפעילות.

7. הערכת התלמיד -

לנוכח העובדה שיש להמשיך לפעול למימוש התכנית במלואה בהתאמות הנדרשות, כל ההנחיות לדרך הערכת התלמיד ולקריטריונים להערכה נשארת בעינה. (ראה חוזר מנכ"ל [חוזר מנכ"ל 0044, 2018](#)).

8. הפרויקט (מיזם) –

חשיבות ההשתתפות בפיתוח מיזם קבוצתי בעת הזו מאפשרת לתלמידים להתנסות באיתור צרכים ומתן מענה יצירתי וחיובי תוך גיבוש ועבודת צוות. הצרכים כיום בחברה הישראלית רבים ומגוונים ומאפשרים לתלמידים להביא לידי ביטוי את רצונותיהם חוזקותיהם ואת מחויבותם האישית לחברה.

מצופה מצוות החינוך בבתי הספר לעודד את התלמידים ליזום פעולות לטובת האחר והחברה מתוך התבוננות בסביבה בה הם חיים ופעילים ומתן מענה לצרכים שאותרו. חשוב שהצוות ינחה את התלמידים בכלים הנדרשים ליזמות חברתית זו. תהליך החשיבה והתכנון יכול להתקיים בעזרת הממציים, מורים בתחומי הדעת שמעוניינים לחבר את תחום הדעת למעורבות וע"י תלמידים בוגרים בכיתות י"ב. כמובן שיש לקחת בחשבון בתהליך התכנון את התנאים האפשריים על פי הנחיות בריאות הציבור. האם לא כדאי להפנות אותם למיזם המשותף עם יוצרים שינוי-השתלמו והכשרה באמצעות הפסגות וקישור לאתר שלהם

9. השלמת חובות משנים קודמות לתלמידי יא-יב - יש לפעול לקידום פעולות מגוונות שמטרתן לאפשר לתלמידים השלמת חובות. שנת הפעילות תתחיל ב1 בספטמבר בכל דרך שהיא ולכן יש לפעול במיידית לבניית מאגר אפשרויות להשלמת חובות בין אם הפעילות וירטואלית או פיזית.

מבקשים להודות לכל הצוותים ובראשם מנהלי בתי הספר, מנהלי ההתנדבות בחינוך ורכזי המעורבות על המאמצים להובלת התכנית באופן המיטבי ועל השליחות שניכרת במעשיכם. אנו

בטוחים שהנכם רואים את קידום המעורבות החברתית כצורך השעה ומזהים את החשיבות של המשך טיפוח המעורבות בקרב התלמידים.

בברכה,

עלי הייכל
ממונה ארצי חינוך חברתי קהילתי

חברה ערבית

ג'לאל ספדי
מנהל אגף חברה ונוער

חברה ערבית

העתקים:

מר יובל בנימין, סגן מנהל מינהל חברה ונוער
מא אברהם בן שושן, סגן מנהל מינהל חברה ונוער
מנהלי חברה ונוער במחוזות
מטה אגף ח"ק
ממונות חינוך חברתי קהילתי במחוזות
גב' סיגלית שיינמן, מדריכה מעורבות ארצית
מפקחים רשותיים חברה ערבית
רפרנטיות מעורבות
מנהלי בתי הספר

נספח א' - מגוון מרחבי הפעולה האפשריים -

המרחב הדיגיטלי

מרבית בני הנוער אמורים להישאר בבתיהם. לפיכך הפעילות האפשרית היא פעילות וירטואלית ככל הכלים הקיימים. המטרה- עשיית הטוב בחיבורים, בהדרכה, בחניכה, בתודה ועוד.
לדוגמה -

תמיכה באוכלוסייה המבוגרת -

- שיחות טלפון במהלך השבוע לדרוש בשלומם, להקשיב, לבדוק צרכים ובמידת הצורך להעביר לגורמים הרלוונטים ברשות.
- לימוד והדרכת האוכלוסייה במדיה הדיגיטאליות וברשתות החברתיות (זום, ווטצאפ)
- תיעוד הגיגים, מחשבות וסיפורי עבר של האזרחים הוותיקים והפקת אלבום דיגיטלי.
- הפקת אלבומי תמונות דיגיטליים שמספרים את סיפור המשפחה **הישוב** ועוד.

הגיל הרך-

- פיתוח יוזמות המתאימות לגיל הרך שיהיו לעזרת ההורים בזום, הקראת סיפורים, יצירת משחקים אישיים וקבוצתיים, לימוד על פרחי העונה, ייבוש פרחים וכדומה.
- עיצוב דפי ציור, חידונים, משחקים וחלוקתם ביישוב.
- תמיכה בעובדי ההוראה שזקוקים לתמיכה טכנית, יצירת מצגות מיוחדות, משחקים דיגיטליים ועוד.
- שמרטפות וירטואליות.

הדרכה וחניכה –

- הכנת סרטוני הסברה בנושאים שונים: יצירת מסכות מבדים, אנימציה ליצירת סרטונים וסלפי, הסברה ביצירת אלבום תמונות משפחתי מתקופת הקורונה ועוד.
- הפקה אינטרנטית של: אלבום המאכלים שאהבנו, יצירת מתכונים שילדים אוהבים.
- סדנאות יצירה, אוריגמי, מוזיקה, שירה ועוד.
- תלמיד מאמץ תלמיד צעיר ממנו ומקיים איתו שיח חברתי מדי יום.
- הפקת מפגשים חברתיים בזום ועוד.
- עריכת תחרויות וירטואליות דרך אתר בית הספר על ערכים ומנהגים.

שומרים על קשר עם ...

- חיבור טלפוני בין ילדים לנוער.
- חיבור בין ילדי חינוך מיוחד לנוער.
- קשר עם החברים לכיתה לשמירת הלכידות הקבוצתית.

הסברה ברשת –

- עזרה בקיום סקרים ברשת בעת הזו.
- הפצת מידע שיגיע ממשרד הבריאות/ משרד החינוך.
- הסברה של ישראל ברשתות החברתיות בעולם.
- פעולות להוקרה של צוותים רפואיים, חינוכיים וכו'.
- עזרה לארגוני חברה אזרחית בבניית אתרים, אפליקציות ועוד כדי לחסוך כסף בעת הזו.
- קמפיין הסברה לשמירה על הבריאות. להישאר בבית ולמנוע התקהלות.

מרחב הפיסי – האפשרויות לפעולה במרחבים פיסיים תלויות ב:

אישור הורים, והקפדה על הנחיות משרד הבריאות למיגון התלמידים.

להלן דוגמאות –

- **עזרה לנזקקים** – אריזת מזון לנזקקים, חלוקת מזון, תרופות, עזרה למתנדבים בוגרים בקניות וסידורים.
- גינון בעיר ותחזוקה לגינות.
- **עזרה במסגרות חינוך פועלות** (אם יחזרו לפעילות) יש לתת את הדעת על האפשרות לשלב בני נוער כעוזרי הדרכה במסגרות החינוך השונות לכשיוחלט להחזירם. במצב זה יש ליצור תורנות מסודרת תוך הקפדה על הכללים. גני ילדים.
- **עזרה למפעלים חיוניים** -לנוכח היעדרות חלק מהעובדים במפעלים חיוניים. בני נוער יכולים לעזור להשלים כ"א חיוני.

- **השתלבות בשמרטפיות – בעיקר לנוער הבוגר.**
- **תיקון מחשבים וחלוקתם**
- **שומרים על השכנים – בודקים כל יום ע"י דפיקה בדלת. שיח מעבר לדלת עם שכן עררי.**

שילוב תחומי הדעת בפעילות

בעת הזו דווקא חיבור בין תחום הדעת לפעילות המעשית במעורבות יכולה לתרום לרלוונטיות ולערך הלמידה. לדוגמה:

- **מגמות אומנות – יכולות ליצור פעילויות אינטרנטיות באומנות, הפקת סרטים, הפקת ספרי צביעה לילדים קטנים, עיצוב כרזות עידוד ועוד.**
- **מגמת בריאות – הפקת סרטוני הסברה לשמירת היגיינה ועוד.**
- **מגמת תקשורת – הקמת אולפן שידור בית ספרי שימור אתר בית הספר ועריכת תחרויות, קמפיינים, ראיונות וכו'**
- **מגמת מינהל וכלכלה – עזרה בכתיבת מכתבים לרשויות,**
- **ועוד ועוד – השמיים הם לא הגבול.**